

“Altı Kız Babası” Masalı Üzerine Psikanalitik Bir İnceleme¹

Tuğba BORA²

Öz: Masal türü, dünya edebiyatında olduğu kadar Türk edebiyatında da oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Yazılı kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre Uygur dönemi metinlerinde (Altun Yaruk, Prens Kalayanamkara ve Papamkara, Kuanşi im Pusar vd.) türün en eski örnekleri karşımıza çıkmaktadır.

Masallar, tıpkı diğer halk bilimi ürünleri gibi, farklı kuramların inceleme malzemesi olmuştur. Bu kuramlardan biri de Sigmund Freud tarafından temelleri atılan psikanalitik kuramdır.

Freud'un takipçisi olan araştırmacılar halk bilimi ürünlerinin gizli anlamlarını açığa çıkarmak, sembolleri çözümlmek için çalışmıştır. Bu isimler arasında E. Jones, G. Rohem ve E. Fromm sayılabilir. Jung Okulu, Freud'dan farklı olarak kişisel bilinçaltından kolektif bilinçaltına yönelmiştir. Toplumsal bellekte mevcut olan mit öğelerinin yeniden üretilmesini esas alan bu kuramda, bahsedilen ilk örnekler arketip adı verilmektedir. Arketipler toplumun tüm bireyleri tarafından paylaşılmaktadır.

Freud, Wundt, Jung okulları konuya farklı açılardan yaklaşırsa da temelde halk bilimi ürünlerinin bilinçaltı yaratmaları olduğu görüşünde hemfikirdir. Psikanalitik kuramın uygulama sahası içinde masalların geniş yer tutması, masalların düş ve imgelere geniş yer vermesiyle ilgilidir. Bu bağlamda çalışmamızda Pertev Naili Boratav'ın Az Gittik Uz Gittik adlı çalışmasında, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğrencilerine 1939-1947 yıllarında yaptırdığı derlemeler sırasında tespit ettiği “Altı Kız Babası” isimli masal, psikanalitik kurama uygun şekilde değerlendirilmiş ve metinde tespit edilen sembol çözümlmeleri bu kurama uygun şekilde yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Masal, Psikanalitik Kuram, Arketip

Abstract: The fairy tale genre has a deep-rooted history in Turkish literature as well as in world literature. According to the information obtained from written sources, the oldest examples of the genre appear in the texts of the Uyghur period (Altun Yaruk, Prince Kalayanamkara and Papamkara, Kuanşi im Pusar etc.).

Fairy tales, just like other folklore products, have been the study material of different theories. One of these theories is the psychoanalytic theory, the foundations of which were laid by Sigmund Freud.

Researchers who were followers of Freud worked to reveal the hidden meanings of folklore products and to analyze the symbols. Some of these researchers include E. Jones, G. Rohem and E. Fromm. Unlike Freud, the Jung School turned from the personal unconscious to the collective unconscious. In this theory, which is based on the reproduction of myth elements existing in social memory, the first examples mentioned are called archetypes. Archetypes are shared by all members of society.

Although Freud, Wundt and Jung schools approach the subject from different aspects, they basically agree that folklore products are creations of the subconscious. The fact that fairy tales have a large place in the application field of psychoanalytic theory is related to the fact that fairy tales give a wide place to dreams and images. In this context, in our study, the fairy tale named "The Father of Six Girls", which Pertev Naili Boratav published in his

¹ Bu çalışma Erciyes Üniversitesi 3. Dil, Kültür ve Edebiyat Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, tugba-bora@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6400-966X

work titled *Az Gittik Uz Gittik*, during the compilations he had made by the students of Ankara Language and History and Geography Faculty between 1939 and 1947, was evaluated in accordance with psychoanalytic theory and the symbol analyzes detected in the text. It was applied into this theory with this theory.

Keywords: Fairy tale, psychoanalytic theory, archetypetizenship.

Giriş

Saim Sakaoğlu tarafından “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 2010, s. 2) şeklinde tanımlanan masal türü, dünya edebiyatında olduğu kadar Türk edebiyatında da oldukça köklü bir geçmişe sahiptir. Yazılı kaynaklardan ulaşılan bilgilere göre Uygur dönemi metinlerinde (Altun Yaruk, Prens Kalayanamkara ve Papamkara, Kuanşi im Pular vd.) türün en eski örneklerini karşımıza çıkarır. Masal araştırmaları ise yaklaşık olarak 19. yüzyıl sonlarında başlamıştır. Türk masallarını merkeze alan çalışmalar Wilhelm Radloff, İgnaz Kunos vd. araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılmıştır. Türkiye’de bilimsel çalışmalara öncülük eden bazı isimler ise şunlardır: Pertev Naili Boratav, Mehmet Kaplan, Bilge Seyidoğlu, Saim Sakaoğlu, Umay Günay vd.

Masallar, tıpkı diğer halk bilimi ürünleri gibi, farklı kuramların inceleme malzemesi olmuştur. Bu kuramlardan biri de Sigmund Freud tarafından temelleri atılan psikanalitik kuramdır. Psikanaliz “Sigmund Freud tarafından 19. yüzyılın sonlarında ileri sürülen ve giderek yaygın kullanım alanı bulan; serbest çağrışım, telkin ve aktarım yöntemleriyle nevrozların iyileştirilmesi temeline dayanan psikolojik tedavi yöntemidir.” (Demir & Acar, 1992, s. 296). Ruhsal rahatsızlıklar için tedavi uygulamalarını barındıran psikanaliz, başlangıçta hastanın aklından geçen düşünceleri hiçbir süzgeçten geçirmeden dile getirmesi, bu düşüncelerin uzman kişi tarafından yorumlanması yoluyla uygulanmaktadır.

Freud çalışmasının sonraki safhasında nevrozların cinsellikle bağlantılı olduğu fikrini geliştirir. Bu dönemde rüya, sembol, libido kuramı, ödipal karmaşa gibi kavramları ortaya atar. Öğrencileri olan Otto Rank, Alfred Adler, Carl Gustav Jung ile zamanla fikir ayrılıklarına düşer. Adler nevrozların organ hasarı ve sosyal ilişkilerle ilgili olduğunu savunurken Rank tüm nevrozları doğum travmasına bağlar. Jung ise kolektif bilinçaltı kavramını yaratır ve bu kavramın cinsellik içermediği sonucuna ulaşır. (Etaner, 2000’den Şen, 2018, s. 37).

Psikanalitik Kuram’ın çalışmamızda kullanılan temel kavramları *anima*, *animus*, *persona*’dır. *Anima* erkekte bulunan bilinç dışı, kadınsı yandır. “Hiçbir erkek bütünüyle eril değildir, içinde kadınsı bir yan da vardır.” (Jung, 2019, s. 12). *Animus* ise animanın tam tersi olarak kadında bulunan bilinç dışı eril yöndür. “Kadında telafi edici figür erkektir ve dolayısıyla yerinde bir

ifadeyle animus olarak adlandırılır.” (Jung, 2019, s. 30). *Persona* ise “(...) bir yandan başkaları üzerinde belli bir izlenim yaratmak, diğer yandan da bireyin gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir tür maskedir.” (Jung, 2019, ss. 15-16).

Wundt Okulu, Freud Okulu, Jung Okulu olmak üzere başlıca üç ana kolu bulunan bu kuram (Çobanoğlu, 2019, s. 167), yakın dönem çalışmacıları tarafından dikkat çekmektedir. Wundt Okulu “Pek çok edebî olgunun, insan zihninin spesifik psikolojik şartlarında ve adeta rüyanın yaratılışına benzer bir şekilde yaratıldığı görüşünü” (Çobanoğlu, 2019, s. 167) savunur. Bu kuram halk bilimi çalışmalarında kabul görmemiştir. Freud Okulu halk bilimi çalışmalarında en yaygın kabul gören ekol olmuştur. Mitlerin, yaratıldığı toplumların ruhsal baskılarını yansıttığını ileri sürer. Freud’un takipçisi olan araştırmacılar halk bilimi ürünlerinin gizli anlamlarını açığa çıkarmak, sembolleri çözümlmek için çalışmıştır. Bu isimler arasında E. Jones, G. Rohem ve E. Fromm sayılabilir. Jung Okulu, Freud’dan farklı olarak kişisel bilinçaltından kolektif bilinçaltına yönelmiştir. “Jung bilinçaltı ruhta var olan, benzer mit ve mit öğelerini tekrar tekrar üreten öğelerden söz etmektedir. Bu mitolojik bileşenlere “motif”, “yavru imgeler” ya da daha çok “ilk örnekler” adını verir.” (Çobanoğlu, 2019, ss. 174-175). Bu ilk örnekler *arketip* kavramını oluşturmuştur. Arketipler toplumun tüm bireyleri tarafından paylaşılmaktadır.

Bu ekoller konuya farklı açılardan yaklaşırsa da temelde halk bilimi ürünlerinin bilinçaltı yaratmaları olduğu görüşünde hemfikirdir. Psikanalitik kuramın uygulama sahası içinde masalların geniş yer tutması, masalların düş ve imgelere geniş yer vermesiyle ilgilidir. Bu bağlamda çalışmamızda Pertev Naili Boratav’ın *Az Gittik Uz Gittik* adlı çalışmasında, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi öğrencilerine 1939-1947 yıllarında yaptırdığı derlemeler sırasında tespit ettiği “Altı Kız Babası” isimli masal, psikanalitik kurama uygun şekilde değerlendirilmiştir.

Masalın Künyesi

Boratav, P. N. (1969), *Az Gittik Uz Gittik*, Bilgi Yayınevi, 194-205.

Masalın Özeti

1. Memleketin birinde altı kız babası bir adam yaşamaktaymış. Bu adam bir gün kahvehaneye gittiğinde erkek çocuk sahibi olan bir adam tarafından küçük düşürülmüş. Eve geldiğinde en küçük kızı olanları öğrenmiş ve babasına “Benimkiler kız ama Beyoğlu’nun cebinden altın elmasını alırlar.” demesini söylemiş. Ertesi gün adam kahvehanede diğer adamlarla iddiaya tutuşmuş.

2. Böylece kız ile oğlan altın elmayı almak için birlikte yola çıkmış. Bu sırada kızın erkek kılığına sokmuşlar.

3. Yolda bir köprü ile karşılaşan ikili önce köprüyü geçememiş ancak kızın aklına gelen çözümlerle kız köprüyü geçmiş, erkek ise karşıya geçmeyi beceremeyip yurduna geri dönmüş.

4. Kız yolda giderken yaşlı bir kadınla karşılaşmış ve ona niyetini anlatmış. Yaşlı kadın kızı, yardımcı olması için köpeğini ve bir parça mayayı vermiş. Kız mayanın yarısını denize attığında deniz ikiye yarılmış ve karşıya geçmişler.

5. Beyoğlu'nun yaşadığı sarayı bulan kız burada misafir olarak konaklamış. Ancak Beyoğlu erkek kılığındaki kıza âşık olmuş ve onun kız olmasından şüphelenmiş.

6. Annesine durumu anlattığında annesi “Gece yatarken yatağının altına gül yaprakları dök, eğer sabaha yapraklar solmuşsa kızdır.” nasihatini vermiş. Bunları dinleyen köpek de hemen kıza gidip olanları anlatmış. Kız gece yatağını biraz bozmuş ama yatakta uyumamış. Sabah Beyoğlu gül yapraklarının taze olduğunu görünce tekrar annesine danışmış.

7. Annesi bu sefer kuyumcuya götürmesini, eğer kızsızsa oradaki inciler ve elmaslara ilgi duyacağını söylemiş. Kuyumcuya gittiklerinde kız oradan sıkıldığını söyleyip kendine bıçak almak için başka yere gitmiş.

8. Beyoğlu bu sefer kızın hamama götürmeye karar vermiş. Yolda giderken kızın dişi kırılmış ve kırılan dişinin yerine inci takmış. Hamama geldiklerinde Beyoğlu soyunup girmiş, kız da kıyafetini çözemediği için arkadan yetişeceğini söylemiş. Kız, oğlanın cebindeki altın elmayı almış, yerine kim olduğunu ve nerede yaşadığını söyleyen bir pusula bırakmış ve yola çıkmış.

9. Denizin kıyısına geldiğinde yaşlı kadının tembihlediği gibi elindeki mayanın kalan yarısını denize atmış, deniz ikiye yarıldığında içinden geçip gitmiş. Yaşlı kadının evine uğrayıp köpeğini geri vermiş ve kendi yurduna dönmüş. Ülkesinde büyük sevinçle karşılanmış, ailesi maaşa bağlanmış ve zengin olarak yaşamaya devam etmişler.

10. Notu gören Beyoğlu ise bir cadı kadın çağırılmış. Cadı iki adet kumruyu yanına alıp küpüne binerek kızın ülkesine gelmiş. Elindeki kumruları gören kızlar kuşları onlara satmasını istemişler. Ancak cadı bu kuşları en güzel gülen kıza vereceğini söylemiş. O sırada evin en küçük kızı gelmiş ve güldüğünde dışındaki inciyi gören cadı kızın tanıdığı ve kumruları ona vermiş.

11. 40 gün boyunca onları beslemesini tembihlemiş ve küpüne binip geri dönmüş. Kız söylenileni yapıp 40 gün kuşları beslemiş. 41. gün uykusunda kuşlar kızın alıp Beyoğlu'nun

yanına götürmüş. Sabah uyandığında karşısında Beyoğlu'nu gören kız çok sevinmiş. Beyoğlu'nun babasının açtığı manifatura dükkanıyla geçinip gitmişler.

Masalın Analizi

Masalda kız çocuğunun erginlenme süreci temel alınmaktadır. Bireyin yaşam boyu karşılaştığı zorluklar ve sınavlar, onu bir üst statüye taşımaktadır. “Erginleme (initiation) terimi, en genel anlamda, maksadı erginlenecek olan şahsın sosyal ve dinî statüsünde kesin bir değişim meydana getirecek olan ritüeller ve öğretiler bütünü olarak ifade edilmektedir.” (Taş, 2019, s. 368). Campbell'a göre, kahramanın yolculuğunu aydınlanma- erginlenme- dönüş aşamaları oluşturur. “Bir kahraman olağan dünyadan çıkıp doğaüstü tuhafliklar bölgesine doğru ilerler: burada masalsı güçlerle karşılaşır ve kesin bir zafer kazanılır. Kahraman gizemli maceradan benzerleri üzerinde üstünlük sağlayan bir güçle geri döner.” (Campbell, 2013, s. 42).

Altı kardeşin en küçüğü olan kız, evden uzaklaşıp yolculuğunu tamamlamak zorundadır. Bunun için babasına Beyoğlu'ndan altın elmayı alacağını söyler. Altın gücün sembolüdür. “Kızıl” ise Türklerde kırmızı renk için kullanılan bir ifadedir. Kızıl ve altın sözcükleri arasındaki ilişki üzerine Nevzat Özkan'ın tespiti şu şekildedir:

Kız- fiiline –Il filden isim yapma eki getirilerek türetilen kızıl sözü renk anlamı taşımaktadır. Ancak zaman içinde 'kırmızı' renge yüklenen değişik anlamlar sebebiyle kızıl sözü pek çok yan anlam kazanmıştır.

Altın anlamında kullanılan kızıl sözü 'değerli, kıt' anlamlarına gelen kız ismine getirilen +Il ekiyle türemiş yapısı ve anlamı farklı bir kelimedir. Ancak yer yer ve dönem dönem renk anlamı taşıyan kızıl sözüyle karıştırılmıştır. (Özkan,2021, s.2207).

Bu bağlamda “kızıl elma” Türk toplumunda ulaşılması gereken nihai hedef için kullanılmaktadır. Masalda Beyoğlu'ndan alınması gereken kızıl elma, genç kızın erginlenme sürecini tamamlaması için gereklidir. Genç kız bir yolculuğa çıkar, yolculuğun sonunda gerekli sınavları başarıyla geçtikten sonra nihai hedefine ulaşır. Bu hedef metinde kızıl elma/altın elma ile sembolize edilmektedir.

Masallarda kızıl elma/kızıl top genellikle eş seçme ile ilişkilendirilmiştir. Elma motifi çocuksuzluk ve evlenme ritüellerine bağlı olarak karşımıza çıkar. Bazı masalarda gençler evleneceği kişileri seçmek için başlarına elma atar ya da elmayı atıp başına düşen kişiyle evlenir. (Şimşek, 1996, s. 211) Söz konusu masalda genç kızın evlenip çoğalmak için seçtiği Beyoğlu, onun kızıl elması, ulaşmak istediği hedefidir.

Kızıl elmaya ulaşmak için genç kız rakibi olan erkekle mücadele etmektedir. Ancak rakibi yoldaki engelleri aşamaz ve geri dönmek zorunda kalır. Döndüğünde cezalandırılması, toplumdaki dışlanması masalın verdiği mesajlardan biridir. Psikanalitik yaklaşıma göre toplum eşcinselliğin yanlış olduğunu ve cezalandırılması gerektiğini düşünür. Bu nedenle masallar çocuklara yanlış davranışların sonuçlarının zarar doğuracağını aktarmakla yükümlüdür. Erkeğin Beyoğlu'na ulaşamaması ve içinde bulunduğu toplum tarafından dışlanması eşcinselliğin önüne geçilmesi amacıyla alınan bir önlemdir.

Yolculuğa çıkarken kıza erkek kıyafeti giydirilmiştir. Bu noktada persona kavramını incelemek gerekir. Persona Jung'a göre "(...) bir yandan başkaları üzerinde belli bir izlenim yaratmak, diğer yandan da bireyin gerçek doğasını gizlemek için tasarlanmış bir tür maskedir." (Jung, 2019, ss. 15-16) Masalda, genç kızın hedefine ulaşabilmek için tek başına uzun bir yolculuğa çıkması gerekmektedir ancak toplum tarafından benimsenen belli kabullere uyum sağlayabilmek için erkek kılığında olmak zorundadır. Kızın büründüğü yeni şekil onun personasıdır. Evrim Ölçer Özünel (Özünel, 2017, s. 105) erginlenme yolculuğuna çıkarken erkek kılığına giren kadın masal kahramanlarını iki gruba ayırır: Sürecin sonunda eski hâline dönenler ve dönmeyenler. Söz konusu masalda kahramanımız yolculuğunu bitirip eve döndükten sonra kadın kılığına dönmüştür. Erginlenmenin tamamlanması için gerçekleşmesi gereken evliliğin oluşabilmesi, kahramanın kadın formuna dönüp son sınavı da başarıyla geçmesine bağlıdır.

Mit ve düşlerde yalnız başına yolculuk, kurtarıcı bir geçişi simgeler. (Jung, 2009, s.151) Genç kızın çıktığı yolculuk erginlenme sürecini tamamlaması için gereklidir. Yolculuk sırasında bir köprüyle karşılaşır ve önce köprüyü geçemez. Burada köprü geçişi sembolize etmesi bakımından önemlidir. Köprünün insan hayatındaki önemli geçiş törenlerinden biri olan evliliğe işaret ettiği görülmektedir. (Görkem, 2021, s. 638) Masalda köprü aşılması gereken eşiklerden biridir. Yoldaki köprü ve diğer engellerin aşılması bizi evliliğin gerçekleşmesine götürür. Bu noktada erkeğin köprüyü geçememesi durumuna da dikkat etmek gerekir. Topluma göre yanlış bir amaç uğruna yolculuğa çıkmıştır ve bu eşikten geçemediği için amacına ulaşamaz, evlilik gerçekleşemez. Bu durum yukarıda bahsedildiği gibi toplumun eşcinselliğin önüne geçmek amacıyla ortaya koyduğu bir engeldir.

Köprüyü geçen genç kız bir yaşlı kadınla karşılaşır. Bu kadın masalların çoğunda gördüğümüz yaşlı bilge tipidir. Yaşlı bilge/yüce birey "Kahramanın yolunu ışıklandıran, ona doğru yolu gösteren öncü kişiliktir." (Namlı, 2007, s. 1213). Yaşlı kadın/kocakarı motif masalarda genelde kötü amaçlı kişiler olarak karşımıza çıkar. Özünel olağanüstü güçlere sahip bu

kadınların “Cadı ya da kara büyü yapan kadınlar”a (Özünel, 2017, s. 75) dönüştüğünü tespit etmiştir. “Bunlar genelde kıskanç üvey anneler ile oğlunun evlendiği kızıdan hoşlanmayan kaynanalardır. Bir diğer ve belki de asıl belirleyici olan özellikleri de cinsel işlevlerini yavaş yavaş kaybetmeye başlamış olmalarıdır. Erkeğin gözünde cinsel işlevini ve çekiciliğini kaybetmeye başlayan kadında “en güzel” ve “en çekici” olma hırsı artmakta ve belki de bu nedenle kadınlar yaşlanmaya başladıklarında olağanüstü özelliklerini farklı düzlemlerde kullanma gereği hissetmektedirler.” (Özünel, 2017, s. 75). Masalarda ermiş/ bilge kadın tipine çok nadir rastlanmaktadır. Söz konusu masalın kadına yönelik bir anlatı olması ve az sayıdaki erkek karakterin oldukça pasif roller üstlenmesi sebebiyle, yaşlı kadın karşımıza bilge kişi olarak çıkmaktadır. Masalın son bölümünde cadı kadının yine kötülük yapmamış olması, genç kıza yardım etmesi aynı sebebe dayandırılabilir. Cadı kadınla ilgili bir başka husus da masal mekanları arasında özgürce dolaşabilmesidir. “Bu durum (...) Kadının cinsel işlevini yitirmesiyle mekânda özgürleşmesi arasında bir bağ olduğunu göstermektedir.” (Özünel, 2017, s. 79). Genç kız henüz erginleşme yolculuğunu tamamlamamıştır, dolayısıyla cinsel işlevini tamamlamış olma durumu henüz söz konusu değildir. Bu nedenle masal mekânları arasında yolculuk yapmak için yaşlı kadının yardımına ihtiyaç duymuştur.

Yaşlı kadın, genç kıza yardımcı olması için bir parça maya ve bir köpek verir. Köpek yardımcı karakter niteliğindedir. Köpek hem sadakat sembolü hem de ruhların rehberidir. (Şen, 2018, s.165) Burada da köpek kahramana yolculuğu sırasında yardımcı olur, onu tehlikelere karşı önceden uyarır. Yaşlı kadının verdiği maya ile denizin ikiye ayrılması ve kahramanımızın suyun içinden geçmesi önemli bir motiftir. Suyun arındırma, yeniden oluşturma ve yeniden doğurma özelliği vardır. (Eliade, 2003, s. 202) Genç kızın suya girip çıkması onun erginlenme sürecinde yeniden doğuşunu, artık küçük bir kız çocuğu olmayıp genç bir kadına dönüşünü sembolize eder. Maya yeni bir yaşam oluşumu için gereklidir. Masalda kızın kullandığı maya da erkek üremesinin sağlayıcısı olan meniye sembolize eder. Üremenin gerçekleşmesi ve yeni bir yaşamın meydana gelmesi bakımından önemlidir.

Kap biçiminde olan gül ve lotus gibi çiçekler dişiliği sembolize eder. (Jung, 2020, s. 23) Masalda genç kızın cinsiyetini açığa çıkarmak için yatağına gül yaprakları serpilir. Bey oğlunun annesi “Kız kısmı ateşli olur. Eğer kızsaba kadar yaprakları kurutur. (Boratav, 1969, s. 199) diyerek kahramanın cinsiyetini saptamaya çalışır. Burada yaprakların solması cinsel uyanışa bir gönderme olarak düşünülebilir. Gülün kadınlıkla ilişkilendirilmesi Yunan ve Roma mitolojisine kadar dayanmaktadır. “Gül Afrodite’in çiçeği olarak bilinir.” (Çetindaş, 2013, s.16) “Roma mitolojisinde Venüs, Kıbrıs sahilinde dalgaların içerisinde çıkarılarak doğar ve karaya

ayak basar. Onun güzel ayaklarıyla yürüdüğü yerlerde gül bitmeye başlar. Çünkü kendisini kıyıya getiren dalga, gül tohumunu da Venüs ile birlikte taşımış ve onun teneffüs edeceği havayı güzel kokusuyla doldurmak için doğan gül, aceleyle açarak, kendisini bu Tanrıça ile özdeşleştirmiştir.” (Çetindaş, 2013, s. 19). Yunan mitolojisinde Venüs, Afrodit hâlini almıştır. Bu bağlamda gül kadınlık sembolü olarak söz konusu masalda işlevini yerine getirmektedir.

Cinsiyeti anlamak için kullanılan bir diğer araç da inci, elmas gibi değerli taşlardır. Beyoğlu genç kızı kuyumcuya götürür, eğer buradaki değerli taşlar ilgisini çekerse onun bir kadın olduğunu anlayacaktır. Ancak kahramanımız bu taşlarla ilgilenmez ve kendisine bıçak almaya gider. “(...) biyolojik gelişme sırasında katı dişil malzemeye (anne) girebilecek şekilde belirlenmiş, erkek cinsel organını doğrudan taklit eden aletler ve silahlar” (Rank, 2014, s. 91) erkek cinselliğini temsil eder ve eril sembol olarak kabul edilir. Kahramanımızın elmas, inci gibi değerli taşlar yerine bıçak almayı tercih etmesi, Beyoğlu’nu erkek olduğuna inandırabilmek içindir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta kahramanın dişî kırıldığında yerine bir inci takmasıdır. Her ne kadar personası onu erkek gibi gösterse de içindeki dişilliyi kaybetmediğini vurgulamaktadır. Aynı zamanda inci motifinin, her ne kadar gerçek cinsiyetini saklamaya çalışsa da Beyoğlu’na bir mesaj olma ihtimali de söz konusudur.

Son olarak birlikte hamama giderler. Aslında hamam gibi basık mimariye sahip yapılar dişiliğin, sivri yapılar ise erkekliğin sembolüdür. (Wilkinson, 2011, s. 227) Hamama gidiş yine kahramanımızın dişiliğini sembolize etmektedir. Hamam erginleşmenin gerçekleştiği mekân olarak karşımıza çıkar. (Işık, 2009, s. 126) Genç kız artık erginlenme yolculuğunu tamamlamalıdır. Buradaki sınavı da başarıyla geçerek yolculuğunun sonuna yaklaşır.

Kahramanımız evine döndükten sonra Beyoğlu onu bulması için bir cadı kadını görevlendirir. Masallarda kötü karakter olarak karşımıza çıkan cadı motifinin burada yardımcı karakter olduğu görülür. Cadı iki kumruyla kızın memleketine gider, bu iki kumruyu kıza verir ve kumruları bir gün birini, diğer gün ötekini beslemesi gerektiği yönünde tembihler. Kumru aşk, sadakat ve barış simgesidir (Wilkinson, 2011, s. 126). Türk kültüründe sevgiyi sembolize eden kumru, “(...) tek eşli olması ve eşine öldükten sonra da sadık kalması” (Görkem, 2023, s. 219) yönüyle genç kızın bey oğluna duyduğu sevgiyi ve sadakati de temsil etmektedir. Kahramanımız kumruları kırk gün, söylendiği şekilde besler. Kırk sayısı sınanmanın sembolüdür. “40, kutsal metinlerde geçen 40 gün ya da 40 yıl gibi gruplandırılmaların kanıtladığı üzere bekleme ve hazırlanma süresidir.” (Schimmel, 1998, s. 267). Kırk gün boyunca kendisinden beklenen görevi yerine getiren genç kız, kırk birinci gün kumrular tarafından

Beyoğlu'na götürülür ve böylece mükafatını almış olur. Kumrular burada yine yardımcı hayvan görevindedir.

Sonuç

Masalın psikanalitik açıdan incelenmesi sonucunda kadınlara yönelik bir anlatı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Genç kızın erginlenme yolculuğunu başarıyla atlatıp ergin olması işlenmiştir. Kendisine verilen tavsiyelere uyan genç kız, sonunda Beyoğlu'na kavuşur ve evlenip nihai amacını gerçekleştirir. Toplumun kız çocuklarından beklediği iffetlerini korumaları, evlenmeleri ve neslinin devamını sağlamak için üremeleridir. Masalda verilmek istenilen diğer mesajın eşcinsellik olgusunun toplum tarafından yanlış kabul edildiği, eşcinsel bireylerin sosyal hayatta cezalandırılacağı görüşüdür. Bu bağlamda masalın işlevine hizmet ettiği görülmektedir.

Bunların dışında söz konusu masal metninin diğer masalların büyük çoğunluğunun aksine kadını pasifize etmediği görülmektedir. İstek ve amaçlarına ulaşmak isteyen kadınlar bunu bir erkeğin yardımı olmadan yapabilmektedir. Bu bağlamda masal metninin aktif kadın rollerine yer vermesi de dikkate değerdir.

İncelenen masalda kızıl elma/ altın elma, köpek, kuş, gül, inci gibi bilinen semboller dışında; literatürde daha önce yer almayan maya motifi de tespit edilmiş ve işlevi bakımından değerlendirilmiştir.

Metnin bir diğer önemli yanı da toplumsal normlara uygun olmadığı kabul edilen eşcinsellik olgusunun engellenmesi gerektiğini örtülü biçimde vurgulamasıdır. Bu bağlamda masalın, bilinçaltı tekniklerini kullanarak, folklorun toplumsal değerleri gelecek kuşaklara aktarma işlevini yerine getirdiği de görülmektedir.

Kaynakça

Boratav, P. N. (1969), *Az Gittik Uz Gittik*, Bilgi Yayınevi.

Campbell, J. (2013), *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, çev. Sabri Gürses, Kabalıcı Yayınları.

Çetindaş, D. (2013), Mitolojinin Güçlü Dalı: Gül, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1, 13-28.

Çobanoğlu, Ö. (2019), *Halkbilim Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*, Akçağ Yayınları.

Demir, Ö. & Acar, M. (1992), *Sosyal Bilimler Sözlüğü*, Ağaç Yayıncılık.

Eliade, M. (2003), *Dinler Tarihine Giriş*, çev. Lale Arslan, Kabalcı Yayınevi.

Görkem, B. (2021), Türkülerde Evlilik Geçiş Dönemi Metaforu Olarak Köprü, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 61 (2), 631-646.

Görkem, B. (2023), *Âşık Destanlarında Kuşlar*, Kimlik Yayınları.

Işık, N. (2009), *Türk Masallarının Sembolik Açısından Çözümlemesi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Jung, C. G. (2020), *Dört Arketip*, Metis Yayınları.

Jung, C. G. (2019), *Feminen Dişilliğin Farklı Yüzleri*, Pinhan Yayınları.

Jung, C. G. (2009), *İnsan ve Sembolleri*, çev. Ali Nihat Babaoğlu, Okuyan Us Yayınları.

Namlı, T. (2007). Arketipsel Sembolizm Açısından Elif Şafak'ın Pinhan Romanının İncelenmesi, *Turkish Studies*, 2/4, 1210-1230.

Özkan, N. (2021). Kızıl Sözü Üzerine, *VIII. Uluslararası Türk Dil Kurultayı (II. Cilt)*, Türk Dil Kurumu Yayınları.

Rank, O. (2014), *Doğum Travması*, çev. Sabir Yücesoy, Metis Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2010), *Masal Araştırmaları*, Akçağ Yayınları.

Schimmel, A. (1998), *Sayıların Gizemi*, çev. Mustafa Küpüşoğlu, Kabalcı Yayınları.

Şimşek, E. (1996), Türk Folklorunda ve Halk Edebiyatında Elma, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 105, 203-216.

Şen, G. (2018), *Türk Masallarına Psikanalitik Yaklaşım* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taş, E. (2019), Erginlenme Törenlerinde Sempatik Büyüler, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 8/24, 365-391.

Wilkinson, K. (2011), *Semboller ve İşaretler*, çev. Seda Toksoy, Alfa Yayınları.

Extended Abstract

The concept of psychoanalysis was introduced by Sigmund Freud. Psychoanalysis, which includes treatment practices for mental disorders, was initially applied by expressing the thoughts in the patient's mind without any filter, and these thoughts are interpreted by the expert. In the later phase of his work, Freud developed the idea that neuroses were linked to sexuality. During this period, he introduced concepts such as dream, symbol, libido theory, and oedipus complex. Carl Gustav Jung, one of Freud's students, revealed the concept of the collective unconscious and concluded that this concept did not contain sexuality.

The basic concepts of Psychoanalytic Theory used in our study are anima, animus, persona. Anima is the unconscious, feminine side of men. Animus, on the other hand, is the unconscious masculine aspect found in women, as the opposite of anima. Persona, on the other hand, acts as a mask used by the individual to hide his true identity from society.

Psychoanalytic theory, which is frequently used when examining folk narratives, has found a wide range of application in fairy tales, as a genre that contains a lot of dreams and images. In this study, It was attempted to prove the applicability of psychoanalytic theory on fairy tales. The data obtained as a result of the evaluation are as follows:

As a result of the psychoanalytical examination of the tale, it is concluded that it is a narrative that addresses women. It is depicted that the young girl successfully goes through the initiation journey and becomes an adult. The young girl, who follows the advice given to her, eventually reaches Beyoğlu and achieves her ultimate goal by getting married. What society expects from girls is to protect their chastity, get married, and reproduce to ensure the continuation of their generation. The other message that is intended to be given in the tale is that the phenomenon of homosexuality is not accepted as wrong by society and that homosexual individuals will be punished in social life. In this context, it seems to serve the function of the tale.

Apart from these, it is seen that the text of the tale in question does not passivate women, unlike the majority of other tales. Women who want to achieve their desires and goals can do this without the help of a man. In this context, it is also noteworthy that the fairy tale text includes active female roles.

In the tale examined, apart from the well-known symbols such as red apple/golden apple, dog, bird, rose and pearl; The yeast motif, which has not been included in the literature before, was also identified and evaluated in terms of its function.

Objects that symbolize femininity and masculinity are frequently used in the text. These objects have found their place as examination tools.

Another important aspect of the text is that it implicitly emphasizes that homosexuality, which is considered to be incompatible with social norms, should be prevented. In this context, it is also seen that the tale fulfills the function of transferring the social values of folklore to future generations by using unconscious techniques.